

UNIVERZITET U PRIŠTINI

Slobodan Aleksić
istorija
smučanja

Dr Slobodan Aleksić
ISTORIJA SMUČANJA

Recenzenti:
Dr Duško Tomić
Dr Slobodan Stanković
Dr Zoran Đorđević

Izdavač:
Univerzitet u Prištini

Za izdavača:
Prof. dr Radivoje Papović

Glavni i odgovorni urednik:
Prof. dr Miodrag Jablanović

Slog:
NIP "Novi Svet", Priština

Obrada fotografija:
"Pergament", Priština

Štampa:
"Pergament", Priština

Tiraž:
400 primeraka

ISBN 86-81029-58-4

*Odobreno za štampu odlukom Nastavno-naučnog veća Fakulteta fizičke
kulture u Prištini br. 01-483 od 08. 07. 1993. god.*

UNIVERZITET U PRIŠTINI

ISTORIJA SMUČANJA

Dr Slobodan Aleksić, docent na Fakultetu za fizičku kulturu u Prištini

Priština, 1997.

Reč autora

U ovom udžbeniku, ISTORIJA SMUČANJA - Nastanak i razvoj smučarskih disciplina, dat je pregled osnovnih podataka o pojavi, nastajanju, razvoju smučanja i smučarskih disciplina. Prateći istorijske zapise i arheološka istraživanja u svetu i kod nas od najranijih vremena, primena smučanja imala zapaženo mesto.

Ovaj udžbenik obiluje nizom značajnih podataka, istorijski starijih i umnogome vrednijih od dosada prezentovanih, koji su nam namerno ili nenamerno uskraćivani sa naših prostora.

Udžbenik ISTORIJA SMUČANJA namenjen je studentima svih fakulteta fizičke kulture, stručnjacima iz oblasti sporta, trenerima i učiteljima smučanja, ali i ljubiteljima smučanja koji žele teoretsku nadgradnju. Želeli smo da ovo štivo posluži pouzdanom argumentacijom, sistematizacijom i hronologijom, kao podsticaj istoričarima koji izučavaju nacionalnu istoriju našeg prostora.

U interesu proučavanja nacionalne ISTORIJE SMUČANJA na za sad ovim navedenim i delom istraženim prostorima Balkana, u poslednjem stoleću od neprocenjive vrednosti su novinarski izveštaji tadašnje štampe, čiji su pečati obeležja smučanja i te kako vidljivi na navedenim prostorima.

Iako takvi, davni i nepotpuni novinski izveštaji, često su bili razlog za traganje po klubskim arhivama i sećanjima nekih učesnika smučarskih aktivnosti iz perioda radanja mnogih klubova 30 godina ovog veka.

Svakako da je ovakva populacija čitalaca ISTORIJE SMUČANJA verovatna i moguća kao realna posledica prezentovane materije, koja se izučava i proučava intezivno više od jednog veka u svetu i kod nas. Prezentovana hronologija značajnih događaja u svetu i kod nas u razvoju smučanja, ujedno, treba da predstavlja podsticaj i izazov u radu budućim istraživačima ove oblasti.

2.3. SMUČARSKO TRČANJE NA JUGO-SLOVENSKIM I GRČKIM PROSTORIMA

Pre nego što predemo na konstataciju kako se smučarsko trčanje razvijalo od svog početka, na ovim prostorima, sve do današnje rasprostranjenosti i visokog stepena tehnike i opreme, osvrnućemo se na prvu pojavu smučarskog trčanja na ovom prostoru.

Pod snažnim uticajem norveškog smučanja, i na ovim prostorima se počelo razvijati smučanje. Uoporedo, sa dolaskom norveških smučki prodirala je i smučarska tehnika trčanja. U početku, to je bilo pretežno hodanje na smučkama po ravnom, a potom uzbrdo i nizbrdo. Među prvima koji su to prihvatili bili su lovci i planinari, koji su u početku koristili smučke kao sredstvo za hodanje po snežnim uslovima. Koristeći se smučkama među prvima su i osetili radost i uživanje vožnje po valovitom terenu.

2.3.1. RAZVOJ SMUČANJA U CRNOJ GORI

Kulturno nasleđe i materijalni tragovi, govore o korišćenju krpilji i smučki u bogatim prirodnim uslovima i snežnim crnogorskim prostorima. To upućuje na daleke izdanke od poznavanja osnovnih oblika kretanja po snežnim prostranstvima sa krppljama* koje su bile najrasprostranjenije u brdskim predelima do prvih primitivnih oblika smučanja.

Okolnosti pod kojima se smučanje razvijalo uslovljeno je bilo bogatim prirodnim uslovima, a sam interes i egzistencijalna potreba ljudi u brdsko-planinskom području Crne Gore iziskivali su olakšavanje svojih kretanja pod snežnim uslovima. Svakako da ti i

* H. A. Angella: *Kroz Crnu Goru na skijama*, str. 39, Kristijanija, 1895. godine.

Kapetan H. Angel

Kroz Crnu Goru na skijama

sl. 48: Crnogorac na smučkama po Angellu iz 1893. godine

takvi preduslovi, danas predstavljaju temelje za kasnije bavljenje sportovima na snegu.

Nešto praktičniji oblik smučanja i smučarske opreme, crnogorski narod saznaje od 1878. godine, kada je Austrougarska monarhija okupirala (aneksirala) Hercegovinu. Prateći korišćenje smučki kod austro-ugarske vojske, za patroliranje po snežnim graničnim područjima prema Crnoj Gori, crnogorski graničari su ih ne samo brzo otkrili, već i primenili u graničnim oblastima.

Od tog razdoblja nije bila nikakva retkost videti crnogorske graničare i seljake koji se smučkama vrlo spretno i sa lakoćom kreću okolnim planinama, a omladina je u tome prednjačila. Upotreba

smučki u graničnim područjima i te kako je uticala na razvoj prvih oblika smučanja u Crnoj Gori, mada ne postoji nikakav dokumentat da je došlo do bilo kakvih smučarskih takmičenja.

Jedan od prvih pisanih dokumenata o smučanju u našoj zemlji ostavio je Norvežanin Henrichu Augustu Angellu, u vrlo bogatoj i sadržajnoj knjizi "Gjennem Montenegro paa ski", u prevodu "Na smučkama kroz Crnu Goru". Bez sumnje, njegova zasluga je i u tome što je on prvi i počasni osnivač smučarskog društva u Crnoj Gori. Formiranjem smučarskog društva 1893. godine na Cetinju, naša zemlja se uvrstila u sam vrh svetske liste osnivača smučarskih društava.

"Knez Nikola, poglavar Crne Gore, nadgledajući demonstriranje norveškog zimskog sporta, smučanja, odmah je dao telegrafisati u Beč, gde je naručio više pari smučki".

Prve norveške smučke u Crnoj Gori dobio je mladi crnogorski lekar u Nikšiću (1893), koji se školovao u Moskvi i tamo stekao prva saznanja o smučanju. Smučke mu je poklonio lično H. Angella, koji je bio oduševljen njegovim znanjem i interesovanjem za smučanje.

Iz Norveške je (po navodima H. Angella) docnije poslato dosta skija i skijaške opreme, i sve je razdeljeno po selima u unutrašnjosti Crne Gore.

Godine 1893, u Nikšiću je spomenuti lekar dao jednom mesnom stolaru uzorak dobijenih norveških smučki. Stolar je odmah po narudžbini počeo da izrađuje smučke, što je izazvalo veliko interesovanje.

Knjiga H. A. Angella predstavlja danas pravi bibliografski rarietet jer je autor tekst ilustrovao sa 9 crteža i fotografija. Opisao je način života malog slobodarskog crnogorskog naroda, u snežnim uslovima, upoređujući ga sa starim pesmama iz norveških "Saga".

Između ostalog, za nas je značajno i to što je među objavljenim fotografijama bila i fotografija žene na smučkama, a to ukazuje na to da je i žensko smučanje bilo razvijeno u Crnoj Gori krajem prošlog veka (Željko Takač).

* H. A. Angella: *Kroz Crnu Goru na skijama*, str. 69, Kristijanija, 1895.

** Željko Takač: *Na skijama kroz Crnu goru 1893. godine*, Povijest sporta, Zagreb, III/1972, str. 1106.

Razvoj smučarstva tridesetih godina u Zetskoj Banovini dobio je izrazito veliki zamah. Glavni nosioci smučarskih aktivnosti bili su daci i studenti koji su propagirali i vodili smučanje, a za njima oficiri i vojska. Napredak u smučanju je sve veći i brži, a sportskih takmičenja je sve više iz godine u godinu.

Formiranjem zimskog sportskog podsaveza, smučanje postaje atraktivan i popularan sport, a posebno što u Crnoj Gori postoje izvanredne mogućnosti za razvoj zimskih sportova. Međutim, sva dalja ulaganja države Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca, kao i SFRJ, mimošla su Crnu Goru kako u opremi, objektima, tako i u školovanju smučarskih kadrova. Zastoj je bio neminovan, ali angažovanjem smučarskih entuzijasta nikad se nije moglo smučanje ugasiti na tim prostorima.

Daci, studenti i intelektualci Žabljaka, Kolašina, Berana, Nikšića, Mojkovca i ostalih gradova počeli su zimi masovno da organizuju smučarske izlete po okolnim planinama.

2.3.2. SMUČANJE U SRBIJI

Prva organizovana smučanja u Srbiji javljaju se pri planinarskim društvima, sa željom planinara da aktivno produže planinarsku sezonu u zimskim uslovima, jer su sa dolaskom prvog snega sve aktivnost i planinara prestajale.

Veliki uticaj na razvoj smučarstva u Srbiji imali su naši intelektualci koji su se školovali na univerzitetima širom Evrope, odakle su prenosili i omasovljavali smučanje među srpskom školskom omladinom, lovcima i šumarima.

Još dok je bio na cetinjskom dvoru, 1893. godine, princ Petar Karadorđević se bavio smučanjem i bio jedan od najboljih smučara. Po pisanju H. A. Angella:

"A jednog dana video sam vladajućeg kneza (Nikolu, p. a), jednog od prinčeva, dvije princeze, princa Karadorđevića i neke ovdajšnje i strane ministre, kako uvezbavaju smučanje. Retko je ko imao sreće da jednog dana vidi toliko otmjenih smučara. Nesumnjivo je najvstiji smučar princ Karadorđević, inače vrstan sportista".

PRVI SLET SMUČARA

sl. 49: Poster 1 sleta kraljevine
Jugoslavije

Srpski planinari i smučari na sportsku scenu masovnije izlaze tek po okončanju oslobodilačkih ratova, posle 1918. godine. Glavnu okosnicu okupljanja i usmeravanja planinara i smučara činilo je "Srpsko planinarsko društvo", koje je 1922. godine formiralo Zimsko-planinsku sekciju. Ovo društvo počelo se aktivno baviti propagandom i razvojem smučarskih aktivnosti.

Međutim, možemo konstatovati da se prvo organizovano smučanje u Srbiji javlja u sportskoj organizaciji "SOKO", 1923. godine u Beogradu. Tek od 1929. godine, smučanje u Srbiji počinje poprimati sportski

karakter. Iste godine, na Avali, kraj Beograda, održava se prvo smučarsko takmičenje u smučarskom trčanju na stazi dugoj oko 8 km.

Godine 1931, u Beogradu osniva se "Zimski sportski podsavez", pri sportskim klubovima kao smučarske sekcije. Ove smučarske sekcije su vrlo aktivno delovale u sklopu: Srpskog planinarskog društva Jugoslavije, Sever, SOKO, BUSK i Udruženje studenata planinara itd.

Iste godine, 7. juna 1931, u Ljubljani je održana Skupština jugoslovenskog saveza zimskih sportova. Učešće na ovoj skupštini prvi put uzima beogradski "Zimski sportski podsavez". Na sednici, Skupština je ispoljila spremnost da pomogne razvoju smučarstva Beogradskom zimskom - sportskom podsavezu, mada spremnost za ozbiljnu saradnju severne republike nikad nisu pokazale. To je navelo zimski-sportski podsavez Beograda da svoje trenere školuju na raznim kursevima i seminarima širom zemlje.

Ovi počeci inicirali su Srpsko planinarsko društvo da 1935. godine sagradi prvi planinarski dom na Kopaoniku, između ostalog za

potrebe smučarsko-planinarskih sekcija. Ovo je i te kako uticalo na dalje širenje i omasovljenje smučanja u Srbiji.

Ne možemo zanemariti činjenicu da je na Avali još 1936. godine, sagrađena skakaonica od 20 m i na Košutnjaku od 40 m, gde je održavan trening i takmičenja u "klasičnim kombinacijama".

Godine 1936, na Kopaoniku je organizovan savezni mesečni kurs za smučarske prednjake. Organizator je bio savez "Sokola". Na istom kursu organizovan je seminar za smučarske sudije. Na ovom kursu susrećemo prisustvo polaznika iz drugih krajeva Kraljevine Jugoslavije: Županije Sarajevske, Ljubljanske, Zagrebačke, Skopske i Podgoričke županije.

Januara 1937. godine na Jahorini, "Jugoslovenski zimski-smučarski podsavez" organizovao je smučarski kurs jugoslovenskog značaja. Pravo učešća na ovom kursu imali su smučari — SOKOL-a, i iz cele Jugoslavije. Na ovom smučarskom kursu učestvuju smučari SOKOL-a Beograda i Užica.

sl. 50: smučarski defile 1 sleta ulicama Sarajeva

* Ibid, str. 69. (Jugoslovenska pošta, 17. 1. 1937).

sl. 51: Cica Konstantinović na startu

Ministarstvo fizičkog vaspitanja Kraljevine Jugoslavije na predlog "Jugoslovenskog zimskog-sportskog podsaveza" dodelilo je Sarajevu da bude domaćin "Prvog sleta jugoslovenskih smučara" od 13 - 16. februara 1937. godine.

Smotra — slet smučarskih takmičara je obavljena na fudbalskom stadionu "Slavija", a potom je povorka krenula kroz grad burno pozdravljena od građana Sarajeva. Sutradan se krenulo sa takmičenjima. Učesnici ovog sleta bili su i smučari Srbije, koji su se posle sleta uključili na takmičenja, mada nemamo njihove rezultate.

Od 1938. godine počela su da se održavaju masovna smučarska takmičenja širom Srbije, po ugledu na međunarodna takmičenja. Te godine beležimo učešće naših smučarskih kadrova na smučarskim seminarima i kursovima širom Kraljevine Jugoslavije. Jedan od takvih kurseva održan je od 10 - 30. I 1938 godine na Crepoljskom (kod Sarajeva), koji pohađaju 33 polaznika iz Beograda, Ljubljane, Skoplja, Maribora. Nastavnik koji je vodio ovaj kurs bio je Branko Polić.

"Srpsko planinarsko društvo" iz Beograda u ovom periodu razvilo je plodnu saradnju sa smučarskim klubovima iz Sarajevske i Vrbanske banovine. Ovakva zanimljiva takmičenja beleži i tadašnja štampa. Tadašnji časopis "Jugoslovenska pošta", u broju od 2. marta 1939. godine piše:

"Na poziv Srpskog planinarskog društva iz Beograda, predsednik SKI-kluba iz Sarajeva inž. Aleksandar Trnčić i član Upravnog odbora inž. Duško Krstanović povelu su na Kopaonik 12 takmičara Smučarskog kluba. Ova ekipa bila je kombinovana od juniora i seniora. Alpski sastav sačinjavali su mladići iz grada, a ekipa za trčanja seoski omladinci sa Crepoljskog..."

Takmičenje je održano 27. i 28. februara 1939. godine na Kopaoniku, u spustu, slalomu i smučarskim trčanjima. Pobednici su bili članovi SKI-kluba Sarajeva.

Ovaj susret na Kopaoniku imao je veliki odjek u Srbiji. Tim povodom beogradska "Politika" opširno opisuje takmičenje i navodi vremensku prednost gostiju, i da su u rezultatima juniori u slalomu bili ravni seniorima. Pobedio je Predrag Dajić junior, član smučarskog kluba Sarajeva (van konkurencije), a zvanični pobednik bio je Vlado Đorđević iz istog kluba. "Politika" dalje navodi:

*"Šta znače juniori u sportu — smučanja, pokazale su Sarajlije. Njihovi juniori su uspeali da u alpskoj kombinaciji postignu rezultate koji odgovaraju seniorima i to prvog petorici seniora".***

Srpsko planinarsko društvo nakon takmičenja na Kopaoniku nastavlja sa jačanjem i proširivanjem saradnje sa mnogim smučarskim klubovima širom Kraljevine Jugoslavije. Tako na poziv smučarskih klubova Južne Srbije učestvuju na prvom prvenstvu "Šar planine" 1940. godine, u klasičnim i alpskim kombinacijama.

Godine 1941. (25-27. januar) održava se veliko smučarsko takmičenje na Crepoljskom (Sarajevo), gde učestvuju smučarski klubovi iz Srbije, sa ekipom od 16 članova. Organizator ovog takmičenja bio je "Zimsko-sportski podsavez" iz Sarajeva. Pokrovitelj takmičenja bio je list "Jugoslovenska pošta" i gradonačelnik županije Sarajeva. Takmičenje

* Časopis, Politika, Beograd, od 18. 02. 1937.

** Časopis, Jugoslovenska pošta, od 17. 01. 1937.

se održalo u sportskim trčanjima na 18 km za seniore i 10 km za juniore. U jakoj juniorskoj konkurenciji pobjedio je Marinković Dimitrije član Srpskog planinarskog društva iz Beograda. O ovom uspehu i osvajanju pehara gradonačelnika Sarajeva opširno su jugoslovensku javnost obavještavali svi dnevni listovi.

Iste godine (22. marta), na Trebeviću kod Sarajeva je održano posljednje veliko smučarsko takmičenje tromeč gradova Kraljevine Jugoslavije (Beograd — Sarajevo — Zagreb) u alpskim disciplinama. Na ovom takmičenju zapažene rezultate imali su smučari Beograda. Pobjedio je, u kombinaciji, bivši student beogradskog Fakulteta za fizičku kulturu Podbukovšek Slavko, inače takmičar i trener Ski-kluba Sarajeva.

Posle rata, na inicijativu profesora DIF-a iz Beograda, osnovan je odbor za smučanje, da bi već iduće godine organizovali i održali prvenstvo Srbije na Avali.

2.3.3. RAZVOJ SMUČANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prve začetke smučanja na ovim prostorima susrećemo u okviru radničko turističkog društva "Prijatelj prirode". Oni su često organizovali masovne smučarske izlete, smučkama u planinu. To je smučarske pionire navelo da 1922. godine formiraju prvu sekciju za planinarstvo i zimski sport. Te iste godine formiran je prvi sportski klub u Bosni i Hercegovini — "SK Slavija" u Sarajevu, koji u svom programu osniva sekciju za "zimski sport". Smučarstvo na ovim prostorima sve brže napreduje i pri planinarskim društvima formiraju se smučarski klubovi: 1923. godine (Romanija, Kozara, Bjelašnica, Derdelez).

Godine 1927. u Sarajevu se osniva prvi samostalni smučarski klub "Ski klub", koji već 1928. godine organizuje prvo smučarsko takmičenje na 20 km u okolini Sarajeva. Ovo su počeci takmičarskog smučanja na ovim prostorima.

* Časopis, Politika, Beograd, od 02. 03. 1939.

sl. 52: S. K. "Slavija" 1933. (Pale)

1928. godine organizovano je prvo takmičenje po pravilima Jugoslovenskog zimskog — sportskog saveza na Koševu. Učešće na ovom smučarskom takmičenju preuzele su ekipe: SK "Slavija", SK "Sarajevo" i vojnici SK "Kalinovnik".

Za smučanje, i dalji napredak bitno je da je na ovim prostorima osnovan "Sarajevski zimski-sportski podsavez", 1930. godine. Podsavez je obuhvatao Drinsku banovinu, Vrbasku banovinu i Zetsku banovinu. Za prvog predsjednika izabran je V. Grahovac, kapetan jugoslovenske vojske. Ovaj podsavez aktivno pristupa razvoju smučarstva i 1931. godine organizuje smučarske kurseve za početnike i instruktore, kao i za sudije, a između ostalog, prvu školu smučanja kao i pravila o verifikaciji rezultata takmičenja i pravila o održavanju javnih smučarskih priredbi. Iste godine ovaj podsavez organizuje i prvo službeno prvenstvo u smučarskim trčanjima, na stazi od 30 km. Takmičenje se održalo na Velikom Polju (Igman), kao i smučarska takmičenja po kategorijama od 4 km.

Na Palama je 1933. godine organizovano prvo takmičenje u paralelnom smučarskom trčanju, jedno od masovnih klubskih takmičenja. Na

sl. 53: Pečat sportskog kluba Slavija

ovom takmičenju prvi put se videla prethodnica današnjeg Bijatlona (patrolno trčanje sa gadanjem), a pobedila je ekipa Romanije.

U Sarajevskoj banovini, na Palama, koje su u tom razdoblju predstavljale centar smučarskih zbivanja, organizuje se prvo smučarsko takmičenje žena. Staza je bila duga 4 km i bilo je 12 učesnica smučarskog takmičenja. Da se posedovao visoki stepen klubske organizacije, ukazuju članske karte i pečat kluba.

Na Palama, iste godine (1933) organizuju preko župe Sarajevo, smučarski kurs, koji je vodio savezni smučarski učitelj Nenad Majnik. Zbog velikog interesovanja smučarski kurs ponovo je organizovan na Palama 1934. godine sa istim učiteljem.

Već 1934. godine udaren je čvrst temelj smučarskom sportu, sa velikim brojem seminara, takmičenjima, školama smučanja. Angažovanjem Sokolskog društva, smučanje uspešno osvaja školsku omladinu. SKI-klub Sarajevo 1935. godine organizuje seminar za

* B. Tomić, B. Radosavljević: *Olimpijski korijeni*, Sarajevo, 1984.

srednjoškolske nastavnike iz smučanja. Nastavnik na ovom seminaru bio je Drago Ulaga (Slovenac), tada apsolvant Fakulteta fizičke kulture u Berlinu.

Prvi put bosansko hercegovački smučarski takmičari učestvuju na državnom prvenstvu u okolini Maribora 1936. godine.

Ban Vrbaske Banovine dr Bogoljub Kujundžić kao pokrovitelj na Starčevici, kod Banja Luke preko Banjalučkog Ski kluba, organizuje 27. januara 1937. godine međuklubsko takmičenje Vrbaske Banovine. Učesnici ovog takmičenja bili su smučarski klubovi iz Banja Luke, Oštrelja, Petrinje, Siska, Knina, Bihaća i Drvara.

Iste godine polovinom februara, Sarajevo je domaćin I sleta Kraljevine Jugoslavije, na kojem učestvuju smučarski takmičari iz cele zemlje.

Jedan od najaktivnijih i najjačih klubova bio je Ski-klub Sarajevo. Ovaj klub je učestvovala 27. i 28. februara 1939. godine na velikom smučarskom takmičenju Srbije na Kopaoniku. Tadašnji sarajevski časopisi posvetili su veliku pažnju ovom smučarskom

sl. 54: Značka prvog sleta

* List, Jugoslovenska pošta, od 01. 03. 1939.

takmičenju i konstatovali da je interesovanje za ovo smučarsko takmičenje bilo veliko, kako u Beogradu, tako i u Sarajevu.

Smučanje su gajili i uspešno razvijali i ostali klubovi gde navodimo neke. Smučarski klub "Romanija", postigao je veliki uspeh u svom razvoju, ne samo na takmičarskom planu, već i na omasovljavanju među seoskom omladinom. Početkom 1939. godine SK "Romanija", osnovao je "Seljačku smučarsku sekciju", na kojoj su prvi put učestvovali seoski omladinci. Takmičenje je održano na Jahorini, što je privuklo veliku pažnju štampe. Navešćemo samo uvodnik članka jednog časopisa:

"Uvođenje skijaškog sporta u selu, nema samo čist sportski cilj nego i kulturno-prosvetni i privredni od kojeg će seoska omladina imati svestrane koristi."

Tadašnja javnost bila je iznenađena nastupom seoske omladine, koja je smučke učvršćivala na opanke. To nije umanjilo njihovu nadmoć u smučarskom trčanju, gde su pobedili smučare iz grada, a koji su imali dugogodišnje iskustvo.

Veliku ekspanziju smučarskog sporta u Bosni i Hercegovini zaustavio je 1941. godine drugi svetski rat. Svi planinarski domovi su popaljeni i srušeni, skakaonice takode, mnogi članovi klubova izgинуli u ratu, tako da je trebalo krenuti iznova. Formiraju se nova planinarska smučarska društva.

2.3.4. RAZVOJ SMUČANJA U JUŽNOJ SRBIJI (VARDARSKOJ BANOVINI)

Među prvim smučarima na području Južne Srbije bili su planinari iz Skoplja, koji su se često u zimskim uslovima kretali planinskim grebenima Ljubotena i Popove Šapke, i samoukim znanjem iz smučanja, spuštali se padinama Šar planine.

Smučanje su na ovim prostorima među prvima gajili planinarska društva iz gradova koja se nalaze u podnožjima velikih planinskih masiva, a to su sledeća društva:

- Društvo planinara "Južna Srbija" iz Skoplja,
- Društvo planinara "Ljuboten" iz Tetova i
- Podružnica "Srpskog planinarskog društva" iz Bitolja.

U svom radu uspostavili su čvrstu sportsku saradnju sa beogradskim klubovima, a posebno sa klubovima "Sever" i "Jugoslavija", i s njima organizovali neizmehična smučarska takmičenja — jedne godine na Kopaoniku, a druge na Popovoj Šapki.

Prva saznanja iz tehnike smučanja stekli su od slovenačkog učitelja smučanja F. Petrina 1937. godine. Nova saznanja iz smučanja stekli su u Crepoljskom (kod Sarajeva), na kursu smučara koje je organizovalo Ministarstvo fizičkog vaspitanja vlade Kraljevine Jugoslavije.

Godine 1939, na Popovoj Šapki održan je prvi smučarski kurs za instruktore smučanja, što i te kako predstavlja snažan podsticaj za dalji razvoj smučarstva na ovim južnim prostorima.

Tako je 1940. godine organizovano prvo smučarsko prvenstvo Šar-Planine.

Naravno, i na ovim prostorima je u toku II svetskog rata došlo do stagnacije smučarskog sporta, koji se svom žestinom svalio na sve ove južnoslovenske prostore.

2.3.5. RAZVOJ SMUČANJA U SLOVENIJI

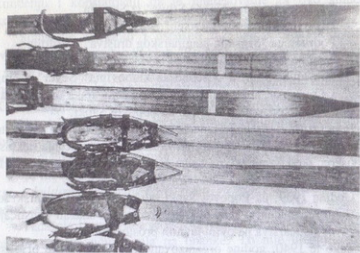
Izučavajući pisana dokumenta sa prostora Balkana, zanimljivo je delo Ivana Weyharta Valvazora, ^{**} nemačkog putopisca, koji opisuje Bloško smučanje u knjizi "Die Ehre des Herzogtums Krain" — Ninberg, 1689. god. Prema mišljenju istoričara, ono nije moglo direktno uticati na razvoj smučarskog sporta u ovim krajevima, jer se mnogo ranije ugasilo. Ovaj stari oblik smučanja bio je razvijen na planinama oko Bloka i Vipavskih planina i cele Vojne krajine.

Godine 1845, Jože Bevc je u svom pisanom članku "Huda zima na Blokah in raba smučev", objavljenom u listu "Novice", opisao način

* List, Jugoslovenska pošta, od 15. 03. 1939.

* Enciklopedija FIK, 2 (P-Ž), dodatak i rezultati, str. 239, J. L. Z., Zagreb, 1977.

** Ivan Valjard Valvazor: Die Ehre des Herzogtums Krain, 1 deo, poglavlje 28, str. 583, Wien, 1689.

sl. 55: Stari tipovi smučki

korišćenja smučki i tehniku vožnje.*

Interesantno je navesti podatak da je 1888. godine vipavski učitelj Edmund Čibej (1861 - 1954) dobio smučke iz Norveške. Već 1889. godine on je među školskom omladinom propagirao smučanje. Za razliku od omladine, na koju nije ostavio neki trag, veće interesovanje su pokazali šumari, lovci i planinari. Međutim, kao i Bloško smučanje,** i ovo je zamrlo, i nije imalo nikakvog uticaja na kasnije širenje takmičarskog smučanja.

Sedamnest godina kasnije od ustanovljenja prvog smučarskog društva u Crnoj Gori (1893), u Ljubljani se osniva planinarsko smučarska sekcija "Dren" 1910. godine, gde se kupuju prve smučke.

Od značaja za to razdoblje je i to da je po uzoru na norveške smučke koje je imao Edmund Čibej, stolar Krpež Franc 1890. godine

* J. Bevč — Podgrivarski: *Huda zima na Blokah in rab smučev*, kmetiske in rokodelske novice, 1845.

** Bloške smučke bile su dugačke približno 150 cm, široke približno 12 cm, a debljine 1 - 2 cm. Izradene su od bukovog drveta i bez žleba. Za vez su koristili kožne kaiševe, a u toku vožnje oslanjali su se na jaku drvenu palicu kojom se smučar oslanjao i menjao pravac.

izradio istovetne smučke koje su koristili smučari. Neke od ovih smučki nalaze se u institutu "Elan".

Januara 1914. godine u Bohinjskoj Bistrici austrougarski oficir Rudolf Badura organizovao je prvi smučarski kurs u nordijskim disciplinama, gde su se učesnici upoznali sa nordijskom tehnikom smučanja. Po završetku smučarskog kursa 11. februara, održano je jedno interno smučarsko prvenstvo, na kome su učestvovali polaznici kursa.

Već 15. februara 1914, Rudolf Badura organizuje neku vrstu otvorenog smučarskog takmičenja Primorske i Kranjske oblasti gde učestvuju šumari, lovci i vodiči.

Po završetku I svetskog rata, i ulaskom srpske vojske u Ljubljani, izvršena je zaplena opreme austrijske vojske, između ostalog i velika količina smučarske opreme. U Ljubljani, 1920/21. godine formira se zimsko sportska sekcija "Sportna zveza".* Kraljevska vlada je ovoj sekciji dodelila 100 pari vojničkih smučki, da bi popularisala ovaj sport među omladinom. To je bilo od velikog značaja za razvoj sportskog smučanja na ovim prostorima.

Prekretnica u takmičarskom smučanju, na ovim prostorima i šire, dogodila se 1921 god.** Te godine se smučanje afirmisalo i dobilo sportski značaj. U Bohinju (Slovenija), održano je prvo državno prvenstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca na stazama za starije takmičare do 5 km, a za žene na 3 km. Na ovom prvom državnom prvenstvu nastupili su smučari iz: Trsta, Slovenije, Hrvatske i Bosne.

sl. 56: Rudolf Badura

* Jože Bevč, *Huda zima na Blokah*, Novice, str. 62-67, Ljubljana, 1845. godine.

** Marjan Jeločnik, *Voditelj smučanja*, Šolski centar za telesno vzgojo Ljubljana, 1970.

Iz ove sredine se regrutuju prvi učesnici Olimpijade 1924. god, a 1930. nastupili su u Holmenkollenu (Norveška) na Prvenstvu sveta.

2.3.6. RAZVOJ SMUČANJA U ZAGORSKOJ BANOVINI

Pojava smučanja u današnjoj Zagorskoj vezuje se uz ime Franje Bučara. Naime, Franjo Bučar je od 1892/94. godine, studirajući na Centralnom gimnastičkom institutu u Stokholmu, među ostalim predmetima učio i smučanje.

Po povratku u Zagreb vodio je četiri semestra kurs smučanja za srednjoškolske učitelje fizičkog vaspitanja od 1894/96. godine. U tu svrhu omogućeno mu je da za potrebe smučanja nabavi znatan broj smučki i vezova. Iz tog razdoblja datira i više njegovih stručnih radova iz oblasti smučanja.

sl. 57: Franjo Bučar

Maria Zellu, gde su R. Radošević i S. Hodžić zauzeli prvo i treće mesto.

Godine 1909. u Zagrebu, osnovana je smučarska sekcija hrvatskog akademskog kluba (HAŠK). Ova sekcija 1913. godine organizuje prvi smučarski kurs u Mrkopolju, koji je vodio Rikard Wickert iz Zagreba. U tu čast, po završetku smučarskog kursa osnivači smučarske sekcije (HAŠK), popeli su se na do tad u zimskim uslovima neosvojivi vrh Bjelolasice (1533 m).

Već 1913. godine članovi smučarske sekcije HAŠK iz Zagreba uključuju dva austrougarska vojnika našeg porekla da učestvuju na međunarodnom takmičenju u

Godine 1914. održano je smučarsko prvenstvo Zagrebačke županije, članice Austrougarske monarhije. Takmičenje je održano kod Zagreba, (na Sljemenu), a iste godine na Mrkopolju održano je prvo smučarsko prvenstvo Zagorske županije.

Te godine na Mrkopolju održava se i drugi smučarski kurs. Tim povodom organizovano je prvo pravo sportsko takmičenje Hrvatske u smučarskim trčanjima. Takmičenje se odvijalo na stazi dugoj od 7.000 m, sa visinskom razlikom od 400m. Broj učesnika je bio skroman, iz dva smučarska kluba Zagreba i jednog iz Rijeke. Pobedio je Mirko Pandaković iz Zagreba. U međuvremenu je održano i takmičenje 5 vojničkih patrola (tada austrougarske vojske) sa po 3 člana u ekipi. Pobjednik je bila ekipa koja prva donese poštu do cilja.

Na Mrkopolju se iste godine održava i jedno od prvih smučarskih prvenstava Zagrebačke i Ljubljanske županije.

Za odanost austrougarskoj monarhiji, dva člana HAŠK-a (I. Leskovšek i D. Zunaj) bivaju počašćeni učešćem na vojnim smučarskim takmičenjima u Visokim Tatrama 1914, gde su ih uz to obučavali najbolji austrijski smučarski učitelji tog vremena.

2.3.7. RAZVOJ SMUČANJA U GRČKOJ

Pod snažnim uticajem razvoja smučanja koje se širilo iz skandinavskih zemalja, preko centralne Evrope, kao i severnih oblasti Balkanskog poluostrva, smučanje u Grčkoj pojavilo se početkom tridesetih godina ovog veka. Mada je Grčka izrazito mediteranska zemlja sa toplom klimom, ne sme se zanemariti činjenica da ima raznovrstan reljef, sa visokim planinama i dugim snežnim pokrivačem.

Dve godine nakon drugih ZOI, u Grčkoj 1930. nailazimo na prva organizovana smučarska društva koja su nastala, pod snažnim uticajem smučanja u centralnoj Evropi, a najviše pod uticajem francuske škole smučanja. Tome su doprineli grčki studenti koji su u to vreme studirali u Francuskoj i Švajcarskoj. Ti studenti su sa stečenim znanjima iz smučanja, na smučarskim terenima Grčke demonstrirali ovaj novi aktuelni zimski sport, koji je brzo počeo da se širi. Oni su iz zemalja centralne Evrope, gde je smučanje i te kako bilo zastupljeno, doneli u Grčku prve smučke.

* Enciklopedija FK 2 (P-Ž), str. 238, J. L. Z., Zagreb, 1977.

Ubrzo posle prvih pionirskih početaka, u Grčkoj je organizovano prvo smučarsko takmičenje u smučarskom trčanju u Agia Triadi. Staza na kojoj se odvijalo takmičenje bila je obeležena crvenim zastavicama na vidnom rastojanju i dovoljnim brojem sudija koji su pratili regularnost takmičenja. Takmičenje se odvijalo na stazi kojoj je start bio u Agia Trijadi, a cilj u Paliohori.

Iz pera tadašnjeg novinara Georgiosa Kondojanisa, ostao nam je vredan pisani dokument u novinskim izveštajima: "Start je bio u Agia Trijada do Paliohori". U svom novinarskom izveštaju Georgios Kondojanis, od 31. 01. 1932 godine, navodi vreme i imena prva tri plasirana takmičara.*

I mesto Aris Ioanidis sa vremenom 14 min i 50 sekundi.

II mesto Kamburooulos I sa vremenom 15 min i 4 sekunde i

III mesto Savas A. sa vremenom 15 min i 12 sekundi.

Već 1934. godine u Grčkoj počinju da se formiraju prva smučarska udruženja i klubovi. Jedan od prvih klubova osnovan je u selu Kastanja Imatijas. On i danas ima vodeću ulogu smučanja u Grčkoj. Najveći problem je bio u nabavci smučarske opreme, a posebno smučki. Ovaj problem rešili su mesni tesari iz sela Kastanja, koji su po uzoru na smučke iz Francuske i Norveške napravili identične. A smučke su počeli masovnije da proizvode i po narudžbini.

Na smučarskom prvenstvu severne Grčke i Soluna (Thesaloniki), koje je održano u planinskom mestu Cekuri Vermiu 1934. god. omladina je sa velikim oduševljenjem pratila ovo takmičenje.

Svakako da je ovo smučarsko takmičenje i te kako uticalo na omasovljenje ovog sporta, a posebno što su te iste godine u Kastanji počeli da proizvode drvene smučke.

Posle prvih organizovanih takmičenja, smučanje u Grčkoj ima sve više pristalica, naročito među mladima. Tako da je već 1936. godine poprimilo značajne razmere, a posebno je prihvaćeno u planinskim centrima blizu gradova Soluna, Volosa, Patre i Atine.

* Georgios Kontojanis, *Časopis* od 31. 01. 1932, Thesaloniki.

Značajan istorijski datum za smučanje u Grčkoj je prijem "Grčkog Smučarskog Saveza" u članstvo FIS-a, 1936. godine. Grčka smučarska reprezentacija iste godine nastupa, prvi put, na IV Zimskim Olimpijskim Igrama u Garmiš Parten Kirhenu (Nemačka).

Međutim, II svetski rat zaustavio je sve smučarske aktivnosti, kako u ostalim porobljenim zemljama tako i u Grčkoj. Nemačka okupatorska vojska, plašeći se pokreta otpora u Grčkoj koji je poprimao sve veće razmere među grčkim rodoljubima, zabranjuje stanovništvu kretanja u planinskim područjima, kako leti, tako i zimi. Svakako, to je bio jedan od velikih razloga zastoja u razvoju smučanja.

U posleratnom periodu, uprave i članovi klubova organizovanije i angažovanije su pristupili masovnijem razvoju smučarstva, pa je došlo do prve pojave kvalitetnijih smučara. Vodeću ulogu smučanja u posleratnom periodu imali su članovi smučarskog kluba iz mesta Kastanja. Tako je ovaj smučarski klub 1950. godine uvršćen u "Grčki smučarski savez", sa pravom učestvovanja na svim državnim takmičenjima. Već 1955. godine ovaj klub menja sedište i naziv, on pristupa jedinstvenoj "Grčkoj organizaciji za smučanje i planinarstvo" u Veri. Bez sumnje, možemo konstatovati da je ovaj smučarski klub iz Kastanja, bio prvi i pravi pokretač smučanja na prostoru Grčke.

Nagli razvoj smučarskog sporta u Grčkoj usledio je od 1955. godine kad je u centru Seli instaliran prvi ski-lift, a posebno je ubrzalo razvoj smučarskog sporta, i alpskog smučanja.

Zbog velikog interesovanja za smučarstvo počeli su da se grade i drugi smučarski centri širom Grčke, kao što su: Palio, Parnasos, Nenalo, Lai-Lias i drugi. Od ovog perioda Grčka reprezentacija je čest gost na svim većim međunarodnim smučarskim takmičenjima, na kojima je uočljiv njihov napredak.

Godine 1982. godine "Grčki smučarski planinarski savez" se transformiše u dve samostalne sportske organizacije, smučarsku i planinarsku. Danas grčka smučarska organizacija objedinjuje preko 60 aktivnih smučarskih klubova, sa nekoliko stotina takmičara.

* Fotis Simopoulos, *Smučanje za sve*, str. 18, izdavač: paritirits Alfa AE, Solun (Thesaloniki) 1992. godine.

Godina	Takmičar
1934	Johanson; (Norveška)
1935	B. Ruud; (Norveška)
1936	B. Ruud; (Norveška)
1937	B. Ruud; (Norveška)
1938	B. Ruud; (Norveška)
1939	S. Bradl; (Nemačka)
1941	P. Viersto; (Finska)
1948	P. Hugsted; (Norveška)
1950	Bjornstad; (Norveška)
1952	A. Bergmann; (Norveška)

Pod snažnim uticajem smučanja u Norveškoj, smučarski skokovi su se vrlo brzo proširili po Evropi i van nje a ujedno su postali vodeća smučarska disciplina smučarskih takmičenja. Među prvim zemljama koje su smučarske skokove prihvatile bile su: Švajcarska, Austrija, USA, Kanada, Francuska, potom slede Nemačka, Čehoslovačka, Poljska itd.

3.2. SMUČARSKI SKOKOVI NA BALKANSKIM PROSTORIMA

Godine 1921. na balkanskim prostorima je održano prvo prvenstvo u smučarskim skokovima, na improvizovanoj skakaonici u županiji Ljubljanskoj (Bohinju).

Prvi pobjednik na ovim prostorima bio je Jože Pogačar sa dužinom skoka od 9 metara. Interesantno je napomenuti da je tu prvu improvizovanu smučarsku skakaonicu sagradio Ciril Žižek. Posle ovog takmičenja broj skakaonica počeo je da se povećava, na Bledu, onda na Mojstrani itd.

Uvidevši svoj slab plasman, da zaostaju za drugim zemljama, smučarskih skakača država (Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca) na

sl. 67: skakaonica na Palama, 1933.

predlog Ministarstva za sport, angažuje i finansira Norveškog trenera Torleif Hansena. Stručnim radom Hansena od 1927. godine uspeva da od naše ekipe stvori izvrsne smučarske skakače. Takvim upornim radom omogućilo je jugoslovenskim takmičarima da prvi put učestvuju i budu domaćini jednog međunarodnog takmičenja. Međunarodno takmičenje u smučarskim skokovima održano je u Bohinju (Slovenija) 1931. godine, gde su pored Austrijanaca i Čehoslovaka učestvovali i naši takmičari.

Godine 1934. u Zakopanima u Poljskoj održano je međunarodno takmičenje u smučarskim skokovima gde je Slovenac Franc Palme bio najbolji sa skokom od 59 metara.

Prva, stručno projektovana i sagrađena smučarska skakaonica u Jugoslaviji bila je izgrađena na PALAMA u Bosni i Hercegovini, a istovremeno te godine počela je izgradnja i velike skakaonice na Planici u Sloveniji.

Uporedo sa razvojem smučanja, na Palama (kod Sarajeva) pod okriljem kluba "ROMANIJA", oktobra 1933. godine počinje gradnja smučarske skakaonice, a njeno zvanično otvaranje bilo je 11. februara 1934. U čast otvaranja smučarske skakaonice na Palama obavljeno je prvo takmičenje u smučarskim skokovima. Povodom tog događaja, novine i sva jugoslovenska štampa je registrovala ovu sportsku manifestaciju, a navešćemo neke fragmente:

"Održana je prva utakmica u skokovima na Palama. Na ovom takmičenju pobedio je Grujo Samardžić sa 108,7 tačaka od maksimalnih 120. Sva tri skoka bila su bez pada, a izvedena su u dobrom stilu (skokovi: 14,5 - 14,5 - 15 metara), drugi je bio Stanko

sl. 68: trener Bjern Jar

sl. 69: skakaonica Planica

nastupom i uspešnim rezultatima u Zakopanima (Poljska) 1934. (Franca Palme 54 metara), pristupa se završetku izgradnje smučarske skakaonice na Planici 1934. godine, pod vodstvom ing. Stanka Bloudeka. Skakaonica u Planici posle mnogo peripetija, kao i zabrane upotrebe 1935. godine od strane FIS-a, legalizovana je tek 1948. godine.

Konstruktor ove velike skakaonice bio je ing. Stanko Bloudek, smatrao je skok dužine od sto metara sasvim mogućim. Već od 1932. godine počeo je da realizuje svoje ideje na Planici.

Zadnikar, a treći Slobodan Dajić ...*

Po završetku skakaonice "Sarajevski zimsko-sportski podsavez" izdejstvovao je od jugoslovenskog zimskog-sportskog saveza da dobije jednog stručnog trenera iz Norveške, bio je to Bjern Jar.

Upornim radom smučari sa Pala i Sarajeva, nakon tri sezone vrednog treniranja uzimaju učešće na državnim prvenstvu. Tadašnjim pravilima, takmičenje se odvijalo u kombinaciji (skokovima i slalomu).**

Zadovoljni međunarodnim nastupom i uspešnim rezultatima u Zakopanima (Poljska) 1934.

sl. 70: ing. Stanko Bloudek

* Časopis, *Jugoslovenska pošta* od 19. 02. 1934. godine.

** B. Tomić, B. Radosavljević: *Olimpijski korijeni*, Sarajevo, 1984.

sl. 71: na zaletištu

Prvi probni skokovi obavili su se marta 1934. godine.

Tadašnja svetska štampa sa sumnjom je pratila probne smučarske skokove na Planici.

Srpsko planinarsko društvo iz Beograda uz podršku Zimskog-sportskog podsaveza, započinje realizaciju jednog dugo planiranog zadatka, a to je da izgradi smučarsku skakaonicu na Avali. Skakaonica je omogućavala smučarske skokove oko 20 metara. Svečano otvorenje skakaonice bilo je 1936. godine, a u tu čast priređeni su smučarski skokovi smučarskih klubova Srbije.

sl. 72: Dragan Milosavljević, prvak Srbije

Iste godine, 1936, u Košutnjaku je izgrađena smučarska skakaonica koja je omogućavala skokove i do 40 metara, što ukazuje na veliko interesovanje ove sredine za zimske sportove.

Godine 1937. vojska je na Jahorini izgradila za svoje potrebe tridesetmetarsku skakaonicu. Skakaonica na Jahorini bila je povremeno korišćena, iako je zadovoljavala sve takmičarske zahteve.

Početak 1939. godine na Crepoljskom kod Sarajeva izgrađena je nova skakaonica. Projektant ove skakaonice bio je inž. Aleksandar Trumić, inače predsednik Ski-kluba "Sarajevo". Nakon svečanog otvaranje održano je takmičenje, 19. februara 1939. godine. U oštroj konkurenciji (10. skakača iz Slovenačke banovine i 9 takmičara iz Sarajevske banovine) pobjedio je Grujo Samardžić iz Ski kluba "Sarajevo", sa skokovima od 35 m.

Ratni požar 1941. godine zaustavio je svaku smučarsku aktivnost na ovim prostorima Balkana. Skakaonice i smučarski domovi su zapaljeni i uništeni od strane okupatora i domaćih izdajnika (muslimansko-hrvatske koalicije).

Smučarski skokovi su posle rata ponovo oživeali. Tako se na Trebeviću, kod Sarajeva, 1946. godine gradi nova skakaonica. Projekat je uradio inž. Aleksandar Trumić. Svečano otvaranje održano je 8. februara 1947. godine. Smučarski skokovi su ponovo stekli popularnost i veliki broj pristalica.

Uporedo sa gradnjom smučarske skakaonice na Trebeviću počela je izgradnja skakaonice na Jahorini. Radovi su povereni Jugoslovenskoj vojsci, a po projektu inž. Aleksandra Trumića.

Prvo posleratno republičko prvenstvo u Bosni i Hercegovini u smučarskim skokovima održano je na Jahorini 1948. g.

7. februara 1949. godine održava se na Jahorini Smučarsko prvenstvo Jugoslovenske armije gde pobednik u smučarskim skokovima postaje reprezentativac Beograda Vid Černe.

Bez obzira na popularnost i početne rezultate, u Bosni i Hercegovini, kao i Srbiji, Crnoj Gori ova disciplina se nije razvijala zadovoljavajućim tempom. Glavni razlog bio je slab rad sa početnicima-podmlatkom, kao i nedostatak skakaonica za njih. Od 1956. godine u ovim republikama smučarski skokovi nisu zastupljeni masovnije na takmičenjima.

Smučarski skakači tadašnje Jugoslavije dali su plejadu dobrih svetskih imena.

— Jože Šlibar u Obersdorfu 1961. godine, svetski rekord od 141 m,

— Bogdan Norčič u Planici 1979. godine, svetski rekord od 181 m,

— Primož Ulaga u Tander Beju 1981. godine, pobednik svetskog kupa.

sl. 73: doskok skakača u telemarku

18. februara 1984. godine na Igmanu kod Sarajeva na XIV Olimpijskim igrama održani su smučarski skokovi na devedeset-metarskoj skakaonici.

4.3. RAZVOJ ALPSKOG SMUČANJA NA BALKANSKOM PROSTORU

Veliki uticaj na pojavu i razvoj smučanja u mnogim evropskim zemljama kao i kod nas imalo je smučanje nordijskih zemalja. Značajno je napomenuti publicitet Nansenove ekspedicije na Grenland.

Bez sumnje dolazak mladog Norveškog oficira kapetan u Crnu Goru Henrich Augusto Angell (1861-1922). On je u svojstvu vojnog atašea boravio na Cetinju 1893. godine. Smučke koji je nosio sa sobom, na kraju svoje misije poklonio mladom nikšičkom lekaru, Norveškog oficira je iznenadilo, interesovanje Crnogoraca za smučanje, što potvrđuju njegovi crteži (ima ih 9) i fotografije. Njegovo ime vezano je za osnivanje I Smučarskog društva na Balkanu, u Cetinju 1893. godine.*

Alpsko smučanje se najpre razvilo na balkanskim prostorima u severnim delovima, pod snažnim uticajem prvog takmičenja u slalomu koje je održano u Mackenkoglu (Austrougarska), današnja Austrija, čiji su pripadnici bili Slovenci i Hrvati. Takmičenje je organizovao učitelj Lilijendfilske škole smučanja Mathija Zdarsky 19. marta 1905. godine.

Značajnu početničku ulogu u slovenačkom smučarstvu, odigrao je Edmund Čibej koji je 1888. godine prvi doneo i koristio smučke iz Norveške. Smučke je koristio u predelu Trnovskog gozda i Vipavske doline, gde je stekao dosta sledbenika. Među ovim pionirima smučanja je i ime Cvetka Rudolfa, učitelja smučanja koji je bio dak Mathiasa Zdarskoga.

Velike zasluge za razvoj smučarstva u ovom delu Balkana pripadaju austrougarskom oficiru, pukovniku Georgu Bilgeru, u periodu

prvog svetskog rata. On je organizovao i vodio mnoge smučarske kurseve u jedinicama, u kojima se nalazio veliki broj austrougarskih podanika, Slovenaca i Hrvata, koji su kasnije u svojim krajevima širili smučarstvo.

Svakako, ovde moramo navesti lovce iz Gornje Savske doline: Alojza Koširja i Mihe Ocelja koji su među prvima doneli lilijendfilske smučke u Kranjsku goru 1906. Austrougarski vojnik, Franc Bešter je u istom periodu doneo u Gorenjsku vojničke smučke, gde su u toku spuštanja niz padinu često morali menjati pravac kretanja da bi izbegli razne prepreke.

Već 1903. godine u Zagrebu, profesor Franjo Bučar, pokrenuo je inicijativu za formiranje prvog u tom regionu smučarskog "Sklizalačkog društva", tako po navodima prof. M. Jeločnika:

"Međutim, godine 1909. u Zagrebu je formirana Smučarska sekcija hrvatskog akademskog sportskog kluba i obavljen prvi smučarski tečaj 1913, u vremenu zimskog odmora u Mrkopolju..."

(Na ovo ukazujem, pošto se ni u jednom dokumentu, pa ni u enciklopedijama ne podudaraju datumi osnivanja smučarskih sekcija).

Slovenačko planinarsko društvo (DREN) u Ljubljani formirano je 1910-11. Ono spada u jedno od najaktivnijih društava tog vremena. Organizovano je izvodilo zimske izlete u okolini, najpre na krppljama, a 1910. godine kupili su smučke. Za uspešan rad ovog društva zaslužan je Rudolf Badure, koji je najviše doprineo razvoju smučarstva u Sloveniji. On je 1913/14. godine organizovao i vodio prve smučarske kurseve u Ljubljani na (Tivoli) i Bohinjskoj Bistrici. Na inicijativu Rudolfa Badjure, u Ljubljani se formira prvo smučarsko društvo.

Već godine 1924. iz štampe je izašla knjiga "Smučar". Autor ove knjige bio je Rudolf Badura. Knjiga predstavlja prvu stručnu literaturu na balkanskim prostorima.

U toku zimskog raspusta 1913. godine, dolazi do susreta između ljubljanskog planinarskog smučarskog društva i Zagrebačke

* Glas Crnogoraca, Cetinje, 1893. god. XXII, br. 3, str. 4.

** Vadsitelj smučanja, Šolski centar za telesno vzgojo, Ljubljana, 1970, str. 23.

* M. Jeločnik, *Pregled zgodovine smučanja*, Šolski centar za telesno vzgojo, str. 11, Ljubljana, 1970.

** Rudolf Badura, *Smučar*, Ljubljana, 1924.

smučarske sekcije hrvatskog akademskog sportskog kluba (DREN i HAŠK) u Mrkopolju. Po dogovoru predstavnika ova dva kluba, organizovali su sledeće, 1914 godine jedno od prvih takmičenja, što se može računati kao neki početak takmičarskog smučanja na Balkanu.

Godine 1921 u tada jedinstvenoj Jugoslaviji formira se u Ljubljani prva "Zimska športna zveza", koja je već 1922. godine prerasla u "Jugoslovenski zimski-sportski savez" (JZSS) sa stalnim sedištem u Ljubljani. Od 1923. godine JZSS postaje član međunarodne smučarske komisije (FIS).

Međutim, alpsko smučanje još nije dobilo svoje mesto u takmičarskom sportu, mada je počelo da osvaja ove prostore i da se masovno primenjuje.

Ono što nas interesuje je početak takmičenja u alpskom smučanju na nekadašnjim, jugoslovenskim prostorima. Ono se odigralo 1926 godine kod Celjske kuće. Takmičenje je održano u SLALOMU na stazi koja je bila obeležena sa 10 kapija, a učestvovalo je 10 takmičara. U toku vožnje zaokretali su pomoću telemarkove tehnike i pluznim zaokretima među kapijama (po svedočenju učesnika, Andrina Kopinška).

Drugo takmičenje u alpskim disciplinama održano je sledeće godine. Takmičenje je organizovao i vodio turistički klub "Skala" iz Jasenice*. Takmičenje je organizovano u SPUSTU na stazi Kredercica do doline Krme, 24. aprila 1927. godine.

19. februara 1928. godine, na Zelenici je održano drugo takmičenje u spustu. Interesantno je to da je staza za spust prvi put bila obeležena sa startom i ciljem. Međutim, sledeće godine, 1929, ne možemo naći nikakav podatak koji govori da je bilo održano neko takmičenje u alpskim disciplinama, kao ni 1930. Međutim, jedini pouzdan podatak je taj da je zima tih godina bila vrlo oštra i da se živa u termometru spuštala i ispod tridesetog podoeka. Moguće da je to bio razlog što nemamo nikakvih podataka.

Godine 1931. na Crnom Vrh u kod Jasenice smučarski klub "Skala" iz Jasenice, organizovao je vrlo uspešno takmičenje u slalomu. Staza je takode bila kao i u spustu obeležena sa startom i ciljem sa po dva deblja štapa.

Za dalji razvoj alpskog smučanja na ovim prostorima izuzetno veliku ulogu ima učešće jugoslovenske ekipe na prvom svetskom prvenstvu u alpskim disciplinama 1933. godine u Innsbrucku. Učešće ekipe predstavljalo je prvi izlazak u svet alpskih smučara.

Uvidevši slab plasman i niz nedostataka u ekipi alpskih smučara, Jugoslovenski zimski - sportski savez angažuje 1935. god. austrijskog trenera Franz Herera iz Lacha sa Alberga. Treninge su obavljali na Rožici kod Jasenice.

Alpsko smučanje je od samog početka počelo da se širi i u druge krajeve jugoslavije. Tako je na Palama 18. 01. 1937. godine održano međuklubsko prvenstvo smučarskih klubova u spustu. Učestvovalo je 13. takmičara na stazi dugoj 2300 metara sa visinskom razlikom od 300 metara.*

Iste godine u februaru, županija Sarajeva održala je na Crepoljskom takmičenje u spustu, za članove i omladince. Učesnika članova za spust bilo je 13, a omladinaca (naraštaj) 15. Pobjednik kod članova bio je Stjepan Bek član SK Novo Sarajevo, a pobjednik omladinaca bio je Ilić Milan, član SK Sarajevo III.

15. februara 1937. na Jahorini je održano PRVO DRŽAVNO PRVENSTVO u alpskim kombinacijama, a u sklopu prvog sleta zimskog sporta. Spust se vozio na dve staze sa ukupnom dužinom od 4 km. Pobjednik u spustu bio je Novak Jože, a najbolje plasirani takmičar bio je Grujo Samardžić.

(Senku ovog takmičenja u alpskim disciplinama i nespportsko ponašanje poteklo je od slovenačkih smučara, i pored toga što su sve sudije bili Slovenci). Nezadovoljni svojim plasmanima bojkotovali su takmičenje u slalomu, koje nije održano, ali to im nije smetalo, da na svečanom zatvaranju u Oficirskom domu 16. februara u 20 časova prime sve poklone. O tom nespportskom činu štampa širom Jugoslavije je pisala.*

*Utakmice u alpskoj kombinaciji za državno prvenstvo nisu održane, jer su takmičari odbili da učestvuju nezadovoljni odlukom

* B. Tomić, B. Radosavljević, *Olimpijski korijeni*, str. 55, Sarajevo, 1984.

** *Novine*, Politika, Beograd, od 17. 02. 1937.

sudijskog žirija. Ovo takmičenje završeno je besprimernim skandalom nepoznatim u našoj sportskoj praksi. Nezadovoljstvo je poteklo od pojedinih takmičara. Za ovo skandalozno držanje krivi su samo takmičari Slovenci koji su imali najmanje razloga da se ljute, pošto je sudijski žiri bio sastavljen od Slovenaca. Sarajlije smatraju da je u svemu ovome bilo nekih tendencija..." (Politika).

Tako se prvo jugoslovensko takmičenje u alpskim kombinacijama završilo neprimereno sportskoj praksi.

22. januara 1938. godine društvo SOKOL-a Jugoslavije organizuje "Smučarski šampionat Sokola" na Jahorini. Narednog dana održano je alpsko takmičenje u spustu na stazi dugoj 4 km. Broj učesnika bio je impozantan, učestvovalo je 58 takmičara. Prvo mesto u spustu osvojio je Slavko Urban iz kluba Skale Jesenica.

Prvi put na Saveznom takmičenju nastupaju u spustu i žene, koje su bile burno pozdravljene od brojne publike. Prvo mesto osvojila je takmičarka iz Slovenije Rozika Ajsinger, druga je bila Tanja Bilinić iz ski-kluba Sarajeva.

Omladinci i omladinke su se takmičili u kombinaciji (slalom i spust), a tačne podatke o dužini stazi i visinskoj razlici ne posedujemo. Od omladinaca treće mesto osvojio je Nenad Dujčić, član Ski-kluba Sarajeva, a u ženskoj konkurenciji omladinki u spustu i slalomu, prvo mesto osvojila je Nada Kaunec, drugo mesto Greta Karluel iz Ski-kluba Sarajeva i treće Savić Milojka sa Pala, član ski-kluba "Romanija".

Sve to ukazuje da alpsko smučanje na južnim prostorima počinje sve više da učvršćuje svoje sportske i takmičarske pozicije. Interesovanje na našim prostorima za alpsko smučanje postaje sve veće, dok se u alpskom smučanju postepeno ugrađuju nove discipline. Tehnika smučanja se iz dana u dan poboljšava, a uporedo sa njom i smučarska oprema za alpsko smučanje.

27/28. 02. 1939. na Kopaoniku je održan dvomeč u alpskim kombinacijama, između beogradske i sarajevske banovine, koji je imao snažan odjek. Pobili su takmičari Sarajeva, posebno su bili nadmoćniji u slalomu. Junior Predrag Đajić član Ski-kluba Sarajeva pokazao je čak bolje rezultate od svih seniora.

22. marta 1941. godine održava se jedno od poslednjih takmičenja u alpskim disciplinama gde je domaćin bio Sarajevo. Tromeč alpskih takmičara između Beograda, Sarajeva i Zagreba.

Uslod požara II svetskog rata, na balkanskim prostorima sve smučarske aktivnosti su zamrle, u planinama sportski objekti spaljeni i uništeni.

Posle drugog svetskog rata, alpsko smučanje na ovim prostorima ponovo je oživelilo i počela su se obnavljati društva, sekcije i objekti. U tom vremenskom razdoblju alpsko smučanje počinje se obnavljati planski i organizovano, mada neravnomerno materijalno, kadrovski i finansijski u svim delovima zemlje.

Sa namerama da se alpsko smučanje populariše i omasovi među školskom omladinom, smučarski radnici održavali su mnogobrojna takmičenja različitog nivoa i ranga, sve do Olimpijade u Sarajevu.

Izvodi iz recenzija

...Poseban značaj rada sastoji se u tome što autor pored istorijata nastanka razvoja smučanja kroz istorijske epohe, izlaže i tehike smučanja. To samo upotpunjuje kvalitet rada čime se na jednom mestu stiču potpunija znanja o smučanju. Autor je pravilno primenio hronološku metodu što čitaocu omogućava da bez napora prati istorijski razvoj smučarskog sporta.

Vredna je pažnje činjenica što rad pruža nove podatke o istoriji smučanja na našim prostorima koji su, kako autor navodi na početku teksta "namerno skrivani od severozapadnih republika i tadašnjih monopolističkih pisaca smučarskih udžbenika i enciklopedija".

Rukopis dr Aleksić Slobodana je bogat dosad nepoznatim činjenicama i ilustracijama. Prilaz problemu je objektivna, faktografski zasnovana i nepristrasna.

S obzirom na specifičnost problema koje autor razmatra, smatram da je ovaj rad značajan prilog istoriji smučanja kod nas. Njegovo objavljivanje biće od velike koristi kako studentima fakulteta fizičke kulture, tako i široj čitalačkoj publici. Zato sa zadovoljstvom preporučujem da udžbenik bude publikovan.

Prof. dr Zoran Dorđević

"Istorija smučanja" Slobodana Aleksića obiluje nizom starih — istorijski veoma značajnih podataka koji se odnose na pojavu i razvoj smučanja, kao i smučarskih disciplina u svetu i kod nas. Sistematizacija i hronologija nastajanja i razvoja smučanja je potkrepljena pouzdanom argumentacijom i kao takva može da doprinosi u daljem proučavanju smučarskog sporta, koji se izučava na Kadrovskim školama fizičke kulture.

Ovaj materijal se preporučuje kao udžbenik, a može biti od koristi i u podsticanju istoričara koji izučavaju nacionalnu istoriju na našim prostorima.

**doc. dr Duško Tomas
prof. dr Slobodan Stanković**

Dr Slobodan Aleksić rođen je u Uroševcu 1946. godine. Osnovnu i srednju školu završio je u rodnom mestu, a visoku školu fizičke kulture u Ljubljani. Doktorirao je na Fakultetu fizičke kulture u Prištini, nakon odslužanih postdiplomskih magistarskih studija na Fakultetu za fizičku kulturu u Beogradu. Bio je docent i prodekan na Fakultetu fizičke kulture Univerziteta u Prištini. Objavio je oko dvadeset stručnih i naučnih radova.

Radi stručnog istraživanja boravio je u najvećim smučarskim centrima u zemlji i inostranstvu i bio ugledni predavač na seminarima za stručno usavršavanje trenera smučanja u Srbiji, Bugarskoj i Grčkoj. Kao savezni smučarski trener, sudija i vrsni stručnjak uspešno je organizovao veliki broj smučarskih takmičenja širom Jugoslavije i Balkana. Veliki broj učenika, studenata i smučarskih takmičara nosilo je titule najboljih, zahvaljujući velikom stručnjaku, izuzetnom čoveku i entuzijasti Slobodanu Aleksiću.

Dr Slobodan Aleksić je bio predsednik Pokrajinskog fonda za fizičku kulturu Kosova i Metohije, član brojnih sportskih asocijacija i predsednik Alpske komisije Kosova i Metohije, član predsedništva smučarskog saveza i član komisije za organizacioni razvoj sporta na Kosovu i Metohiji.

Za stručni rad i društveno angažovanje dobio je više priznanja i nagrada.

Dr Slobodan Aleksić sa svoja tri brata, poginuo je 22. novembra 1995. godine u udesu helikoptera na snežnim padinama Kopaonika.

SADRŽAJ

<i>Reč autora</i>	5
1.0. UVOD	7
1.1. Pojam smučanja	9
1.2. Nastanak i razvoj smučanja	11
1.3. Krplje	16
1.4. Klizaljke	23
1.5. Smučke	30
1.5.1. <i>Staro Ličko i Bloško smučanje</i>	47
2.0. NASTANAK I RAZVOJ TAKMIČARSKOG SMUČANJA	63
2.1. Smučarska trčanja	65
2.2. Nastanak i razvoj smučarskog trčanja	66
2.3. Smučarsko trčanje na jugoslovensko-grčkom prostoru	70
2.3.1. <i>Razvoj smučanja u Crnoj Gori</i>	70
2.3.2. <i>Razvoj smučanja u Srbiji</i>	73
2.3.3. <i>Razvoj smučanja u Bosni i Hercegovini</i>	78
2.3.4. <i>Razvoj smučanja u Južnoj Srbiji (Vardarskoj Banovini)</i>	82
2.3.5. <i>Razvoj smučanja u Sloveniji</i>	83
2.3.6. <i>Razvoj smučanja u Zagorskoj Banovini</i>	86
2.3.7. <i>Razvoj smučanja u Grčkoj</i>	87
2.4. Štafetno trčanje	90
3.0. SMUČARSKI SKOKOVI	93
3.1. Nastanak i razvoj smučarskih skokova	96
3.2. Smučarski skokovi na balkanskim prostorima	103
3.3. Nordijska kombinacija	110
4.0. ALPSKO SMUČANJE	113
4.1. Nastanak i razvoj alpskog smučanja	113
4.1.1. <i>Liljendfilska tehnika</i>	118
4.1.2. <i>Nordijsko - alpska tehnika</i>	120

4.1.3. <i>Alberška tehnika</i>	122
4.1.4. <i>Paralelna rotaciona tehnika</i>	124
4.1.4.1. <i>Francuska rotaciona tehnika</i>	126
4.1.4.2. <i>Francuska paralelna kristijanija (Ruade)</i>	127
4.1.5. <i>Tehnika suprotnog sukanja tela (kontrarotacija)</i>	128
4.2. Početak takmičarskog alpskog smučanja	131
4.3. Razvoj alpskog smučanja na balkanskom prostoru	134
4.4. Takmičarske alpske discipline	140
4.4.1. <i>Spust</i>	140
4.4.2. <i>Slalom</i>	143
4.4.3. <i>Veleslalom</i>	146
4.4.4. <i>Superveleslalom</i>	148
4.4.5. <i>Alpska kombinacija</i>	150
4.4.6. <i>Paralelni slalom</i>	150
4.4.7. <i>Brzinsko takmičenje u spustu</i>	151
5.0. MEDUNARODNE SMUČARSKE ASOCIJACIJE	153
6.0. OLIMPIJSKI PERIOD SMUČARSKOG SPORTA	157
I Zimske Olimpijske igre	159
II Zimske Olimpijske igre	160
III Zimske Olimpijske igre	161
IV Zimske Olimpijske igre	162
V Zimske Olimpijske igre	162
VI Zimske Olimpijske igre	163
VII Zimske Olimpijske igre	164
VIII Zimske Olimpijske igre	165
IX Zimske Olimpijske igre	166
X Zimske Olimpijske igre	167
XI Zimske Olimpijske igre	168
XII Zimske Olimpijske igre	170
XIII Zimske Olimpijske igre	171
XIV Zimske Olimpijske igre	172
XV Zimske Olimpijske igre	173
7.0. LITERATURA	175
<i>Izvodi iz recenzija</i>	179